

Ks. prof. zw. dr hab. Henryk Skorowski
Kierownik Międzynarodowego Centrum Dialogu Międzykulturowego i
Międzyreligijnego UKSW

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

**ks. mgra Karola Misiurskiego „Duszpasterstwo osób starszych jako realizacja
zasady solidarności według nauczania Kościoła w Polsce”
napisanej w Katedrze Nauk Społecznych i Prawa Kanonicznego
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu pod kierunkiem ks. prof. dr.
hab. Janusza Szulista
Toruń 2022.**

1. Przedmiot i tytuł rozprawy

Zasadniczym zagadnieniem rozprawy jest próba ukazania duszpasterstwa osób starszych jako realizację zasady solidarności. Chce to Autor ukazać w świetle nauczania Kościoła w Polsce. We wstępie Autor tak definiuje cel swojej dysertacji: „Cele niniejszej rozprawy zdefiniowano, jak następuje: ukazanie znaczenia zasady solidarności w kształtowaniu sprawiedliwego porządku społecznego; zaprezentowanie znaczenia aktywności osób starszych dla dobra wspólnego społeczeństwa; charakterystyka zaangażowania duszpasterskiego Kościoła w budowanie solidarnego społeczeństwa przy aktywnym współudziale osób starszych”/s.55/. Informuje nas także Autor co było główną inspiracją do podjęcia tego problemu /s.55/. W kontekście tej wypowiedzi Autora należy postawić pytanie: co ostatecznie jest problemem pracy?. Czy są to trzy problemy czy jeden fundamentalny? We wstępie trochę jednak brakuje jednoznacznego postawienia

problemu. Jest on oczywiście zawarty we tytule dysertacji. Wymienione przez Autora trzy cele są celami pośrednimi, przez które chce Autor rozwiązać problem fundamentalny.

W tym miejscu podkreślić jednak należy, że Autor podejmuje zagadnienie jakościowo ważne w sferze naukowych analiz, ale także praktycznych rozstrzygnięć. Dodać przy tym należy, że w jakimś sensie jest to także zagadnienie nowatorskie. Nie ma bowiem obecnie całościowego ujęcia tej problematyki widzianej w kontekście nauczania Kościoła w Polsce. Mamy więc do czynienia z zagadnieniem interesującym, aktualnym, naukowo ważnym i nowatorskim. Jest to zagadnienie godne rozprawy doktorskiej. Jako recenzent nie zgłaszam żadnych zastrzeżeń do problemu rozprawy /pomijając jego jasne postawienie/ ani do jego sformułowania w tytule rozprawy. Ta drobna uwaga dotycząca jasnego postawienia celu nie zmieniają w niczym ważności problemu i jego sformułowania w tytule.

2. Baza źródłowa i bibliografia

W badaniach dotyczących zasadniczego problemu musiał Autor posłużyć się odpowiednią bazą źródłową i bibliograficzną. Omawia ją Autor we wstępie dysertacji /s. 56 – 57/. Bazą źródłową i bibliografię stanowią w pracy: źródła, do których zaliczono: Pismo św, i Nauczanie Kościoła /Dokumenty Soboru Watykańskiego II, nauczanie papieży, katechizm, dokumenty instytucji watykańskich, dokumenty Konferencji Episkopatu Polski, kodeks prawa kanonicznego, księgi liturgiczne i obrzędy/; Literatura przedmiotu; Literatura pomocnicza; Analizy Głównego Urzędu Statystycznego.

Jest sprawą oczywistą, że dobór literatury jest w jakimś sensie przywilejem Autora dzieła. Konieczne jest jednak uwzględnienie najważniejszych opracowań w

zakresie poruszanej problematyki. Autor wywiązał się z tego zadania dobrze. Ogólnie należy podkreślić, że Autor wykonał niesamowicie wielką i uczciwą pracę dotyczącą nie tylko odpowiedniego zestawu szeroko rozumianej bazy źródłowej i bibliograficznej, ale także gruntownej jej analizy. O dobrej analizie świadczy bowiem faktyczne jej wykorzystanie w rozprawie. Jestem pełen podziwu dla tej pracy.

W tym miejscu chciałbym jednak zgłosić dwie drobne uwagi. Dlaczego w dziale „źródła” umieszcza Autor na pierwszym miejscu Dokumenty Soboru i papieży? Tytuł rozprawy sugeruje, że problem dysertacji ma być analizowany według nauczania Kościoła w Polsce. Czy zatem dokumenty Kościoła polskiego nie powinny być na pierwszym miejscu a dokumenty Soboru i papieży w oddzielnym punkcie. Mogą one stanowić osobny dział. Druga uwaga dotyczy usystematyzowania dokumentów Kościoła. Tu powinien obowiązywać układ chronologiczny a nie alfabetyczny /chodzi o chronologię w nauczaniu poszczególnych papieży/. Nauczanie przecież w wielu kwestiach przecież ewoluowało.

3. Metody

Metody użyte w pracy poprawne. Pisz o nich Autor we wstępie: „Materiały te pogrupowano według jednostek tematycznych, stanowiących roboczy plan pracy będący konsekwencją przyjętego przedmiotu badawczego, a także wynikającego stąd problemu badawczego. Następnie dokonano analizy tekstów, stosując się do zaleceń metodologicznych, by w fazie końcowej sformułować syntetyczne wnioski jako podsumowanie poszczególnych rozdziałów oraz w formie zakończenia rozprawy” /s.56/

Dogłębna analiza rozprawy pozwala stwierdzić, że Autor zastosował liczne

metody nie tylko analityczną i syntetyczną. Miały one pozwolić Autorowi rozprawy z jednej strony dokonać dogłębnej analizy określonego uprzednio materiału źródłowego, z drugiej zaś dokonać syntezy omawianego problemu i odpowiedzieć na zasadniczy cel dysertacji.

Trzeba przyznać, że Autor rozprawy jest wierny przyjętym metodom nie tylko w zasadniczych elementach, ale także w szczegółach.

4. Konstrukcja rozprawy

Konstrukcja rozprawy podporządkowana jest głównemu założeniu badawczemu jakim jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie o duszpasterstwo osób starszych jako realizację zasady solidarności.

Praca składa się z 5 rozdziałów. W pierwszym z nich przedstawiono powołanie osoby do kształtowania solidarnych więzi /s. 61 - 102 /. W drugim rozdziale ukazano solidarny model rodziny w nauce chrześcijańskiej /s. 103 - 139/. Rozdział trzeci dotyczy specyfiki osoby starszej w społeczeństwie /s. 140 - 168 /. Kolejny rozdział poświęcony jest duszpasterstwu osób starszych /s. 169 - 210 /. Całość analiz kończy rozdział piąty /s. 211 - 248/, w którym Autor podejmuje zagadnienie uczestnictwa osób starszych w organizacjach kościelnych jako formy solidarności.

Dociekania Autora rozpoczyna wstęp, w którym zawarty są wszystkie ważne elementy dla właściwego wprowadzenia w poruszaną problematykę. Pracę zamyka podsumowanie zawierające przypomnienie głównych tez rozprawy i wniosków wynikających z przeprowadzonych analiz.

W tym miejscu należy postawić zasadnicze pytanie, czy konstrukcja rozprawy jest logiczna i czy poszczególne części i zawarte w nich rozdziały oraz paragrafy wyczerpują problem analizowany z rozprawie?

Ogólnie rzecz ujmując należy stwierdzić, że w obecnej konstrukcji jest wyraźnie zarysowana logika. Można zatem ocenić, że praca w swej strukturze jest jasna i logiczna. Poszczególne rozdziały i zawarte w nich paragrafy: mieszczą się w sformułowanym temacie, wyczerpują problem postawiony w temacie i są logicznie ułożone.

5. Analiza treści

W niniejszej opinii trudno silić się na ukazanie pełnej treści rozprawy doktorskiej ks. mgra Karola Misiurskiego, a tym bardziej ustosunkować się do poszczególnych tez. Musi wystarczyć ogólne zapewnienie o istotnej wartości poznawczej i naukowej przedstawionych w niej analiz, syntez i końcowych wniosków. Aprobując całość przemyśleń Autora należy zwrócić uwagę na kilka kwestii:

- Treść wstępu do rozprawy metodologicznie i merytorycznie bardzo dobra. Jest postawiony problem /choć nie jednoznacznie/ i uzasadnienie jego ważności. Jest scharakteryzowana baza źródłowa i bibliografia, opisane metody i struktura.
- Nie zgłaszam zastrzeżeń do treści rozdziału pierwszego dotyczącego powołania osoby do kształtowania solidarnych więzi. Jest to w jakimś sensie rozdział wstępny. Można zawsze pogłębić go o pewne aspekty. Wystarczający wydaje się on być jednak w obecnej formie i treści. W kontekście tego rozdziału chciałbym zapytać Autora: czy chrześcijaństwo widzi solidarność tylko w kontekście dobra wspólnego czy szerzej?
- Także rozdział drugi dotyczący solidarnego modelu rodziny w wizji chrześcijańskiej oceniam pozytywnie. Zwróciłbym jedynie uwagę, że raczej należy mówić o katolickim rozumieniu rodziny. Chrześcijańskie ujęcie rodziny jest jednak pojęciem szerszym. Także w kontekście tego rozdziału chciałbym zapytać Autora: w

czym tkwi aksjologia solidarnego modelu rodziny?

- Wysoko oceniam treść rozdziału trzeciego dotyczącą specyfiki osoby starszej w społeczeństwie.
- Pozytywnie oceniam także treść rozdziału czwartego dotyczącego duszpasterstwa osób starszych. I w kontekście tego rozdziału chciałbym zapytać Autora czy jako duszpasterz widzi jakieś nowe formy duszpasterstwa osób starszych oprócz tych które opisał?
- Interesujące są dociekania rozdziału piątego. Oceniam je pozytywnie. W kontekście treści tego rozdziału chciałbym zapytać Autora czy Caritas ma dostatecznie bogatą ofertę dla ludzi starszych?
- Zwrócić należy uwagę na bardzo dobre zakończenie rozprawy. Zakończenie jest poważną formą rozprawy naukowej. Powinno ono zawierać główne tezy rozprawy. I tak też jest.

6. Wniosek końcowy

W podsumowaniu podkreślić należy, że recenzowana rozprawa stanowi interesujący krok w kierunku problematyki naukowo ważnej. Praca wnosi istotny wkład w naukę dotyczącą seniorów w życiu społecznym poprzez wskazanie duszpasterstwa jako realizacji zasady solidarności. Rozprawa jest dobra. Metody w niej użyte poprawne. Wywód logiczny. Język naukowo poprawny.

Wyrażam zatem przekonanie, że rozprawa ks. mgra Karola Misiurskiego spełnia wymagania stawiane rozprawie doktorskiej i może być podstawą do dalszych etapów przewodu celem nadania jej Autorowi stopnia naukowego doktora.

Ks. hab. dr hab. Henryk Skorowski

Warszawa 1 XI 2022

